

KYTS 5.1 SAVITRAANI JUHOTI PRASOOTYAI - KRISHNA YAJURVEDA TAITTIRIYA SAMHITA PATHA

kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya saṁhitāyā-mpañchamakāṇḍē prathamah praśnah –
ukhyāgnikathanam

ō-nnamah paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namah,
śrī gurubhyō namah ☐ harīḥ ōm ☐

sāvitrāṇi juhōti prasūtyai chaturgrhītēnā juhōti chatuṣpādaḥ paśavāḥ paśūnēvā-‘vā
rundhē chatāsrō diśō dīkṣvēva prati tiṣṭhati Chandāgṁsi dēvēbhyō ‘pā-‘krāma-nna vō
bhāgāni havyam vākṣyāma itī tēbhyā ētachchātu-rgrhītamā-dhārāya-npurō-‘nu
vākyāyai yājyāyai dēvatāyai vaṣatkārāya yachchaturgrhīta-ñjuhōti Chandāgṁsyēva ta-
tprīṇāti tānyāsyā prītāni dēvēbhyō havyam vāhanti ya-ñkāmayēta [ya-ñkāmayēta,
pāpīyān-thsyādityēkaika-] 1

pāpīyān-thsyādityēkaika-ntasyā juhuyā-dāhūtībhīrēvainaṁapā grhṇāti pāpīyā-nbhavati
ya-ñkāmayēta vaśīyān-thsyāditi sarvāṇi tasyā-‘nūdrutyā juhuyādāhūtyaivainaṁabhi
krāmayaṭi vaśīyā-nbhavatyathō yajñasyaivaishā-‘bhīkrāmtirēti vā ēṣa yājñamukhā-
drddhyā yō-‘gnērdēvatāyā ētyaṣṭāvētāni sāvitrāṇi bhavantyaṣṭākṣārā gāyatrī gāyatrō-
[gāyatraḥ, agnistēnaiḥ] 2

-‘gnistēnaiḥ yājñamukhādrddhyā agnērdēvatāyai naityaṣṭau sāvitrāṇi
bhavantyaḥūtīrnavamī trivṛtāmēva yājñamukhē viyātayaṭi yadi kāmayēta Chandāgṁsi
yajñayaśasēnā ‘rpayēyamityrchāmantaṁā-ñkūryāchChandāgṁsyēva yājñayaśasēnā
‘rpayati yadi kāmayēta yajāmānam yajñayaśasēnā-‘rpayēyamiti yajūrantāma-ñkūryā-
dyajāmānamēva yājñayaśasēnā-‘rpayatyrchā stōmagṁ samārdhayē- [samārdhayēti,
āḥ samṛddhyai] 3

-tyāḥ samṛddhyai chaturbhīrabhrīmā dāttē chatvārī Chandāgṁsi Chandōbhīrēva
dēvasyā tvā savītuḥ prāsava ityāḥ prasūtyā agnirdēvēbhyō nilāyataḥ sa vēṇu-mprā-
‘viśa-thsa ētāmūtimanu samāchara-dya-dvēṇō-ssuṣīragṁ sūṣīrā-‘bhīrbhavati
sayōṇitvāya sa yatrāyatrā-‘vāsa-tta-tkrṣṇamābhava-tkalmāṣī bhāvati rūpasamṛddhyā
ubhayataḥ, kṣṇūrbhāvātītaśchā-‘mutāśchā-‘rkasyā-vāruddhyai vyāmamātrī
bhāvatyētāvadvai puruṣē vīryam vīryāsammītā ‘pārimītā bhavatyā-pārimītasā-
vāruddhyai yō vanaspatīnā-mphalagrahī-ssa ēṣam vīryāvā-nphalagrahīrvēṇu-rvainavi

bhāvati vīryāsyā vāruddhyai □ 4 □

(kāmāyēta - gāyatrō - 'rdhayēti - cha - sapta vigṃśatischa) (a. 1)

vyṛddham vā ēta-dyājñasya yadāyajuṣkēṇa kriyatā imāmāgrbhṇa-nraśanā-
mṛtasyētyāśvābhīdhānīmā dāttē yajūṣkṛtyai yajñasya samṛddhyai pratūrtam vājinnā
dravētyaśvā-mābhi dādhati rūpamēvā-'syaita-nmāhimānaṃ vyāchāṣṭē yuñjāthāgṃ
rāsābham yuvamiti gardābha-masātyēva gārdābha-mprati ṣṭhāpayati tasmādaśvā-
dgardābhō-'sāttarō yōgēyōgē tavastāramityāha [tavastāramityāha, yōgēyōga] 5

yōgēyōga ēvainaṃ yuñktē vājēvājē havāmaha ityāhānnaṃ vai vājō-'nnāmēvāvā
rundhē sakhāya indramūtaya ityāhēndriyamēvāvā rundhē 'gnirdēvēbhyō nilāyata ta-
mprajāpātīranvāvinda-tpajāpatyō-'śvō 'śvēṇa sa-mbhāratyanūvittiyai pāpavasyaṣaṃ
vā ēta-ṭkriyatē yachChrēyāsā cha pāpīyasā cha samāna-ñkarmā kurvanti pāpīyāṇ.-
[pāpīyāṇ, hyaśvā-dgardābhō-'śva-] 6

-hyaśvā-dgardābhō-'śva-mpūrvā-nnayanti pāpavasya-sasya vyāvṛtityai
tasmāchChrēyāgṃsa-mpāpīyā-npaśchādanvēti bahurvai bhavātō bhrātṛvyō bhavātīva
khalu vā ēṣa yō-'gni-ñchīnutē vajryaśvāḥ pratūrvannēhyāva-krāmanna-śāstīrityāha
vajrēṇaiva pāpmāna-mbhrātṛvyamavā krāmati rudrasya gāṇāpatyādityāha raudrā vai
paśavō rudrādēva [] 7

paśū-nnīryāchyā-'tmanē karmā kurutē pūṣṇā sayujā sahētyāha pūṣā vā addhvānāgṃ
sannētā samāṣṭyai purīṣāyatanō vā ēṣa yadāgnirāṅgīrasō vā ētamagrē dēvatānāgṃ
samābhara-npṛthivīyā-ssadhasthādāgni-mpūrīṣyā-māṅgīrasva-dachChēhītyāha
sāyātanamēvaina-ndēvatābhi-ssa-mbhāratyāgni-mpūrīṣyā-māṅgīrasva- dachChēma
ityāha yēnā [] 8

saṅgachChātē vājāmēvāsyā vṛñktē prajāpātayē pratīprōchyāgni-ssambhṛtya
ityāhurīyam vai prajāpātīstasyā ētachChrōtraṃ yadvālmīkō-'gni-mpūrīṣyā-māṅgīrasva-
dbhāriṣyāma itī valmīkavaṇmupā tiṣṭhatē sāḁśādēva prajāpātayē pratīprōchyā-
'gnigṃ sa-mbhāratyāgni-mpūrīṣyā-māṅgīrasva-dbhārāma ityāha yēnā sāgañchChātē
vājāmēvāsyā vṛñktē 'nvāgnirūṣasāmagrā- [-'nvāgnirūṣasāmagrām, ākhyādityāhā-] 9

-makhyādityāhā-nūkhyātyā āgatyā vājyaddhvāna ākramyā vāji-
npṛthivīmityāhēchChatyēvaina-mpūrvāyā vīndatyuttarayā dvābhyāmā krāmayaṭi
pratīṣṭhityā anūrūpābhyā-ntasmādanūrūpāḥ paśavaḥ prajāyantē dyaustē pṛṣṭha-
mpṛthivī sadhasthamityāhaibhyō vā ētaṃ lōkēbhyāḥ prajāpātī-ssamāiraya-
drūpamēvāsyai-tanmāhimānaṃ vyāchāṣṭē vajrī vā ēṣa yadaśvō da-
dbhirānyatōdadbhyō bhūyām lōmābhirubhayādādbhyō ya-ndviṣyā-ttamādhaspada-
ndhyāyē-dvajrēṇaivainagg stṛñutē □ 10 □

(āha - pāpīyāṇ - rudrādēva - yēnā - 'grām - ~m vajrī vai - sapta dāśa cha) (a. 2)

utkrāmō-dākramīditi dvābhyāmutkrāmayaṭi pratiṣṭhityā anūrūpābhyā-
ntasmādanūrūpāḥ paśavaḥ prajāyantē 'pa upā sṛjaṭi yatra vā āpā upa gachChānti
tadōśādhayaḥ prati tiṣṭhantyōśādhīḥ pratitiṣṭhāntīḥ paśavō-'nu prati tiṣṭhanti paśūn.
yajñō yajñam yajāmānō yajāmāna-mprajāstasmādapa upā sṛjaṭi pratiṣṭhityai
yadāddhvaṛyu-rānagnāvāhūti-ñjuhuyādandhō 'ddhvaṛyu- [-'ddhvaṛyuh, syā-
drakṣāgṃsi] 11

-ssyā-drakṣāgṃsi yajñagṃ hānyurhirāṇyamupāsyā juhōtyagnivatyēva juhōti nāndhō-
'ddhvaṛyurbhavāti na yajñagṃ rakṣāgṃsi ghnanti jigharmyagni-mmanāsā
ghṛtēnētyāḥ manāsā hi puruṣō yajñamābhigachChāti pratikṣyanta-mbhuvānāni
viśvetyāḥ sarvaḥ hyēṣa pratyā-nkṣēti prthu-ntīrāśchā vayāsā brhantamityāḥ-'lpō
hyēṣa jātō maḥā- [maḥān, bhavāti] 12

-nbhavāti vyachiṣṭhamannagṃ rabhaṣam vidānamityāḥ 'nnāmēvā-'smāi svadayati
sarvāmasmai svadatē ya ēvaṃ veda "tvā jigharmi vachāsā ghṛtēnētyāḥ tasmā-dya-
tpuruṣō manāsā-'bhigachChāti ta-dvāchā vādatya rakṣasētyāḥ rakṣāsāmapāhatyai
maryāsrī-ssprhaya-dvārñō agnirityāḥ-pāchitimēvā-'smi-ndadhātya-pāchitimā-
nbhavati ya ēvaṃ- [ya ēvaṃ, veda manāsā tvai] 13

-~mvēda manāsā tvai tāmāptumarhati yāmāddhvaṛyurā-nagnāvāhūti-ñjuhōti
manāsvatībhyā-ñjuhōtyāhūtyōrāptyai dvābhyā-mpratiṣṭhityai yajñamukhē yajñamukhē
vai kriyamāṇē yajñagṃ rakṣāgṃsi jighāgṃ santyētariḥ khalu vā ēta-dyājñamukham
yarhyēṇa-dāhūti-raśñūtē pari likhati rakṣāsāmapāhatyai tiṣṭbhīḥ pari likhati triṣṭdvā
agniriyāvānēvā-'gnistasmā-drakṣāgsyapā hanti [hanti, gāyatriyā pari] 14

gāyatriyā pari likhati tējō vai gāyatrī tējāsaivaina-mparigrhṇāti triṣṭubhā pari
likhatīndriyam vai triṣṭu-gīndriyēṇaivaina-mpari grhṇātyanuṣṭubhā pari likhatyanuṣṭu-
phsarvāṇi Chandāgṃsi paribhūḥ paryāptyai maddhyatō-'nuṣṭubhā vāgvā ānuṣṭu-
ptasmā-nmaddhyatō vāchā vādāmō gāyatriyā prāthamayā pari likhatyathā-'nuṣṭubhā-
'thā triṣṭubhā tējō vai gāyatrī yajñō 'nuṣṭugīndriya-ntriṣṭu-ptējāsā chaivēndriyēṇa
chōbhayātō yajña-mpari grhṇāti □ 15 □

**(andhō-'ddhvaṛyu - rmaḥān - bhavati ya ēvaḥ - hanti - triṣṭubhā tējō vai
gāyatrī - trayōdaśa cha) (a. 3)**

dēvasyā tvā savituh prāsava iti khanati prasūtyā athō dhūma-mēvaitēnā janayati
jyōtiṣmanta-ntvā-'gnē supratikā-mityāḥ jyōtirēvaitēnā janayati sō-'gnirjātaḥ prajā-
śśūchā-'rpāya-tta-ndēvā ārdharchēnā-sāmayañChiva-mprajābhyō-'higṃ santamityāḥ
prajābhyā ēvainagṃ sāmayaṭi dvābhyā-nkhanati pratiṣṭhityā āpā-mprṣṭhamasīti
puṣkarapaṇamā [puṣkarapaṇamā, haratyapām vā] 16

haratyapām vā ēta-tpṛṣṭham ya-tpuṣkarapaṇagṃ rūpēṇaivainadā harati
puṣkarapaṇēṇa sa-mbhāratī yōnirvā agnēḥ puṣkarapaṇagṃ sayōnimēvāgnigṃ

sambhāraṭi kṛṣṇājīnēṇa sambhāraṭi yajñō vai kṛṣṇājīnam yajñēṇaiva yajñagṃ
sambhāraṭi ya-dgrāmyāṇā-mpaśūnā-ñcharmāṇa sambharē-dgrāmyā-npaśūñChuchā-
'rpāyē-tkrṣṇājīnēṇa sambhāratyāraṇyānēva paśū- [paśūn, śuchā-'rpāyaṭi] 17

-ñChuchā-'rpāyaṭi tasmā-thsamāvā-tpaśūnā-mprajāyāmānānā-māraṇyāḥ paśavaḥ
kañyāgṃsa-śśuchā hyṭā lōmata-ssambhāratyatō hyāsyā mēddhyā-ñkṛṣṇājīna-ñchā
puṣkarapaṇa-ñchā sagg stṛṇātīyaṃ vai kṛṣṇājīnamasau puṣkarapaṇa-mābhyā-
mēvainā-mubhayaṭaḥ paṇiḥgrhṇātya-gnirdēvēbhyō nilāyata tamatharvā-
'nvāpaśyadatharvā tvā prathamō nirāmanthadagna i- [nirāmanthadagna itī, āha ya
ēvainā-] 18

-tyāha ya ēvainā-mānvapāśya-ttēnaiṇvainaḡṃ sambhāraṭi tvāmāgnē
puṣkārādadhītyāha puṣkarapaṇē hyēnamupāśrita-mavinda-ttamū tvā
dadhyaññṛṣṛityāha dadhyan vā ātharvaṇa-stējasvyāśi-ttējā ēvāsmi-ndadhāti tamū
tvā pāthyō vṛṣētyāha pūrvāmēvōdita-muttārēṇābhi grṇāti [grṇāti, chaṭasr̥bhi-
ssambhāraṭi] 19

chaṭasr̥bhi-ssambhāraṭi chaṭvārī Chandāgṃsi Chandōbhīrēva gāyatrībhirbrāhmaṇasyā
gāyatrō hi brāhmaṇa-strīṣṭugbhī rājanyāsyā traīṣṭubhō hi rājanyō ya-ñkāmayēta
vasīyān-thsyādityubhayībhistasyā sambhārē-ttējāśchāivā-'smā indriya-ñchā samīchī
dadhātyaṣṭābhi-ssambhāratyaṣṭākṣārā gāyatrī gāyatrō 'gniryāvānēvā-'gnistagṃ
sambhāraṭi sīdā hōṭarītyā- -ha dēvatā ēvāsmā sagṃ sādayaṭi ni hōtētī manuṣyām-
thsagṃ sīdasvētī vayāgṃsi janīṣvā hi jēnyō agrē ahnāmītyāha dēva manuṣyānēvā-
'smā sagṃsānnā-nprajānayaṭi □ 20

(ai - va paśū - niti - grṇāti - hōṭariti - sapṭavigṃśatischa) (a. 4)

krūramīva vā āsyā ēta-tkarōṭi ya-tkhanātyapa upā sṛjatyāpō vai śāntā-śśāntābhīrēvā-
'syaj śuchagṃ samayaṭi sa-ntē vāyurmātarīśvā dadhātivityāha prāṇō vai vāyuh
prāṇēnaiṇvāsyāi prāṇagṃ sa-ndadhāti sa-ntē vāyurityāha tasmā-dvāyuprāchyutā divō
vṛṣṭīrīrtē tasmai cha dēvi vaśadastu [vaśadastu, tubhyamītyāha] 21

tubhyamītyāha śadvā rtavā rtuṣvēva vṛṣṭī-ndadhāti tasmā-thsarvānrtūn. vārṣaṭi ya-
dvāṣatkuryā-dyātayāmā-'sya vaṣatkāra-ssyādyanna vāṣatkuryā-drakṣāgṃsi yajñagṃ
hānyurvaḍityāha parōkṣāmēva vaśa-ṭkarōṭi nāsyā yātayāmā vaṣatkārō bhavāti na
yajñagṃ rakṣāgṃsi ghnanti sujātō jyōtiṣā sahētyānuṣṭubhōpā nahyatyanuṣṭu-
[nahyatyanuṣṭup, sarvāṇi Chandāgṃsi] 22

-phsarvāṇi Chandāgṃsi Chandāgṃsi khalu vā āgnēḥ priyā tanūḥ priyayaivainā-
ntānuvā parī dadhāti vēdūkō vāsō bhavātiya ēvaṃ vēdā vāruṇō vā āgnirupānaddha
udū tiṣṭha svaddhvarōrdhva ū ṣuṇā ūtaya itī sāvitrībhyāmu-ttiṣṭhati savitr̥prāsūta
ēvāsyōrdhvām vāruṇamēnimu-thsṛjaṭi dvābhyā-mpratīṣṭhityaj sa jātō garbhō asi
[garbhō asi, rōdāsyōrityāhēmē] 23

rōdasyōrityāhēmē vai rōdāsī tayōrēṣa garbhō yadagni-stasmā-dēvamāhāgnē
chārurvibhṛta ōśadhīṣvityāha yadā hyētaṃ vibharantyatha chārutarō bhavāti pra
māṭṛbhyō adhi kanīkrada-dgā ityāhausādhayō vā āsya mātaraṣṭābhyā ēvaina-
mprachyāvayati sthīrō bhāva vīdvāṅga itī gardābha ā sādyaṭi [ā sādyaṭi, sa-
nnāhyatyēvaina-] 24

sa-nnāhyatyēvaina-mētayā sthēmne gārdābhēna sambhāraṭi tasmā-dgardābhaḥ
pāsūnā-mbhārabhāritāmō gardābhēna sa-mbhāraṭi tasmā-dgardābhō-‘pyānālēśē-
‘tyānyā-npāsū-nmēdyatyannagg hyēnēnā-‘rkagṃ sambharānti gardābhēna sambhāraṭi
tasmā-dgardābhō dvirētā-ssan kanīṣṭha-mpāsūnā-mprajāyatē-‘gnirhyāsyā yōnī-
nnīrdahāti prajāsu vā ēṣa ētarhyārūḍha- [ētarhyārūḍhaḥ, sa īśvaraḥ prajā-śśūchā] 25

-ssa īśvaraḥ prajā-śśūchā pradahā-śśīvō bhāva prajābhyā ityāha prajābhyā ēvainagnḥ
śamayaṭi mānūṣībhyastvamāṅgira ityāha mānavyō hi prajā mā dyāvāpṛthivī ābhi
śūśuchō mā-‘ntarīkṣa-mmā vanaṣpatīnityāhaibhya ēvainaṃ lōkēbhyā-śśamayaṭi praitu
vājī kanīkradadityāha vājī hyēṣa nānāda-drāsābhaḥ patvē- [patvēti, āha rāsābha itī] 26

-tyāha rāsābha itī hyētaṃṣayō-‘vāda-nbharānnagni-mpūrīṣyāmityāhā-‘gnigg hyēṣa
bharāṭi mā pādyaūṣaḥ purētyāhā-“yūrēvā-‘smī-ndadhāṭi tasmā-dgardābha-
ssarvamāyūrēti tasmā-dgardābhē purā-“yūṣaḥ pramītē bibhyaṭi vṛṣā-‘gnim vṛṣāṇa-
mbharānnityāha vṛṣā hyēṣa vṛṣā-‘gnirapā-ṅgarbhagṃ - [vṛṣā-‘gnirapā-ṅgarbhām,
samudriya-] 27

samudriya-mityāhā-‘pāg hyēṣa garbhō yadagniragna ā yāhi vītaya itī vā imau lōkau
vyaītāmagna ā yāhi vītaya itī yadāhā ‘nayōrlōkayō-rvītyai prachyūtō vā ēṣa
āyatānādagātaḥ pratiṣṭhāgṃ sa ētarhyāddhvaṛyu-ñcha yajāmāna-ñcha
ddhyāyatyrtagṃ satyamityāhēyam vā ṛtamaṣau [] 28

satyamānayōrēvaina-mpratī ṣṭhāpayatī nā-“rṭimārchChātyaddhvaṛyurna yajāmānō
varūṇō vā ēṣa yajāmānamābhyaitī yadagnirupānaddha ōśadhayaḥ pratī
grhṇītāgnimēta-mityāha śāntyai vyasyān viśvā amātīrarātī-rityāha rakṣāsāmapāhatyai
niṣīdā-nnō apā durmatigṃ hānadityāha pratiṣṭhityā ōśadhayaḥ pratīmōdaddhva-
[pratīmōdaddhvam, ēnamityāhausādhayō] 29

-mēnamityāhausādhayō vā agnērbhāgadhēya-ntābhīrēvainaṃ samārdhayaṭi
puṣpāvatī-ssupippalā ityāha tasmādōśadhayaḥ phalā-ṅgrhṇantya yaṃ vō garbhā
ṛtviyāḥ prātnagṃ sadhasthamā-‘sādadityāha yābhyā ēvaina-mprachyāvayātī
tāsvēvaina-mpratīṣṭhāpayatī dvābhyāṃupāvāharatī pratiṣṭhityai □ 30 □

**(astva - nuṣṭu - bāsi - sādyaṭyā - rūḍhaḥ-patvēti-garbhā-māṣau -
mōdaddhvam - dvichātvārigṃśachcha) (a. 5)**

vāruṇō vā āgnirupānaddhō vi pāṇasēti visraṅṁsayati savitr̥prāsūta ēvāsyā viṣūchīm
varuṇamēniṁ viśṛjatyāpa upā sṛjatyāpō vai śāntā-śśāntābhīrēvāsyā śuchagṁ śamayati
tiśṛbhīrupā sṛjati trivṛdvā āgniryāvānēvā-gnistasyā śuchagṁ śamayati mītra-
ssagṁsṛjyā pṛthivīmityāha mītrō vai śivō dēvānā-ntēnaivai- [dēvānā-ntēnaiiva, ēnagṁ
sagṁ sṛjati] 31

-nagṁ sagṁ sṛjati śāntyai yadgrāmyānā-mpātrānā-nkapālai-ssagṁsṛjē-dgrāmyāni
pātrāni śuchā-‘rpāyēdarmakapālai-ssagṁ sṛjatyētāni vā ānupajīvanīyāni tānyēva
śuchā-‘rpāyati śarkārābhī-ssagṁ sṛjati dhṛtyā athō śāntvāyā jalōmai-ssagṁ sṛjatyēṣā
vā āgnēḥ priyā tanūryadaḥ priyayaivainā-ntānuvā sagṁ sṛjatyathō tējāsā kṛṣṇājīnasya
lōmābhī-ssagṁ - [lōmābhī-ssam, sṛjati yajñō vai] 32

sṛjati yajñō vai kṛṣṇājīnam yajñēnaiiva yajñagṁ sagṁ sṛjati rudrā-ssabhr̥tyā
pṛthivīmityāhaitā vā ēta-ndēvatā agrē samābhara-ntābhīrēvainagṁ sambhāratī
māḥasya śirō-‘sītyāha yajñō vai māḥastasyaita-chChirō yadukhā tasmādēvamāha
yajñasya padē stha ityāha yajñasya hyētē [] 33

padē athō pratiṣṭhityai prā-‘nyābhī-ryachChātyanvanyai-rmāntrayatē mithunātvāyā
tryūddhi-nkarōti trayā imē lōkā ēṣāṁ lōkānāmāptyai Chandōbhiḥ karōti vīryam vai
Chandāgṁsi vīryēnaiivainā-nkarōti yajūṣā bilā-nkarōti vyāvṛtṭyā iyāti-nkarōti
prajāpātinā yajñamukhēnā sammītā-ndvistanā-nkarōti yāvāpṛthivyōrdōhāyā
chatūsstanā-nkarōti paśūnā-ndōhāyāṣṭāstānā-nkarōti Chandāsā-ndōhāyā navāśri-
mabhiḥcharātaḥ kuryā-ttrivṛtāmēva vajragṁ sambhr̥tyā bhrātṛvyāyā prahāratī stṛtyai
kṛtvāyā sā māhīmukhāmiti ni dādhati dēvatāsvēvainā-mpratiṣṭhāpayati □ 34 □

(tēnaiiva - lōmābhī-ssa - mētē - ābhīcharāta - ēkāvigṁsatischa) (a. 6)

ṣaptabhir̥dhūpayati ṣapta vai śīrṣaṇyāḥ prāṇā-śśirā ēta-dyajñasya yadukhā śīrṣannēva
yajñasya prāṇā-ndādhati tasmā-thṣapta śīrṣa-nprāṇā āsvaśakēnā dhūpayati prajāpatyō
vā āsvā-ssayōnitvāyā-dītiṣtvētyāhēyam vā adītiradītyaiivādītyā-nkhanatyāsyā
akrūrānkārāyā na hi sva-ssvagṁ hīnastī dēvānā-ntvā patnīrityāha dēvānām-
[dēvānām, vā ētā-mpatnayō-‘grē-’] 35

-~mvā ētā-mpatnayō-‘grē-’-kurvā-ntābhīrēvainā-ndadhāti dhīṣaṇāstvētyāha vidyā vai
dhīṣaṇā vidyābhī-rēvainā-mābhīndhē gnāstvētyāha Chandāgṁsi vai gnā śChandōbhi-
rēvaināḥ śrapayati varūtrayāstvētyāha hōtrā vai varūtrayō hōtrābhīrēvainā-mpachati
janāyāstvētyāha dēvānām vai patnī- [patnīḥ, janāyāstābhī-] 36

-rjanāyāstābhī-rēvainā-mpachati ṣaḍbhiḥ pāchati ṣaḍvā ṛtavā ṛtubhīrēvainā-mpachati
dviḥ pachantvityāha tasmā-ddvi-ssāmvathśarasyā śasya-mpāchyatē vāruṇyūkhā-
‘bhīddhā maītriyōpaīti śāntyai dēvastvā savitō-dvāpatvityāha savitr̥prāsūta ēvainā-
mbrahmānā dēvatābhīru-dvāpatyapādyamānā pṛthivyāśā diśā ā pṛṇē- [ā pṛṇa, ityāha]

-tyāha tasmādaṅni-ssarvā diśō-’nu vibhātyuttiṣṭha bṛhaṭī bhāvōrdhvā tiṣṭha dhruvā
tvamityāha pratiṣṭhityā asuryā-mpātraṃmanāchChṛṇṇamā-chChṛṇṇatti dēvatrā-
‘kārajakṣīrēṇā-”chChṛṇṇatti paramaṃ vā ēta-tpayō yadājakṣīra-mpāramēṇaivainā-
mpayaśā-”chChṛṇṇatti yajūṣā vyāvṛtṭyai Chandōbhīrā chChṛṇṇatti Chandōbhīrvā ēṣā
kriyatē Chandōbhīrēva Chandāgsyā chChṛṇṇatti □ 38 □

(āha dēvānām - ~mvai patnīḥ - prṇai - śā - ṣaṭ chā) (a. 7)

ēkāvigṃśatyā māṣāḥ puruṣaśīrṣa-machChaityamēddhya vai māṣā amēddhya-
mpūruṣaśīrṣa-māmēddhyairēvā-syā-mēddhya-nnīravādāya mēddhyā-nkṛtvā
”hāṛatyēkāvigṃśati-rbhavantyēkāvigṃśō vai puruṣaḥ puruṣasyā-”ptyai vyṛddhaṃ vā
ēta-tprāṇairāmēddhyaṃ ya-tpūruṣaśīrṣagṃ sāptadhā vitṛṇṇam valmīkavapā-mpratī ni
dādhati sapta vai śīrṣaṇyāḥ prāṇāḥ prāṇairēvaina-thsamārdhayati mēddhyatvāya
yāvāntō [yāvāntaḥ, vai mṛtyubāndhava-] 39

vai mṛtyubāndhava-stēṣāṃ yama ādhīpatya-mparīyāya yamagāthābhiḥ parigāyati
yamādēvaina-dvṛṇktē tiṣṛbhiḥ parigāyati trayā imē lōkā ēbhya ēvainaḥlōkēbhyō vṛṇktē
tasmā-dgāyātē na dēya-ngāthā hi ta-dvṛṇktē ’gnibhyaḥ paśūnā lābhatē kāmā vā
agnayaḥ kāmānēvāvā rundhē ya-tpaśū-nnā-”labhētā-’nāvaruddhā asya [] 40

paśavā-ssyurya-tparyāgnikṛtānu-thsṛjē-dyājñavēśasa-nkūryā-dya-thsaggsthāpayē-
dyātayāmāni śīrṣāṇi syurya-tpaśūnālabhātē tēnaiiva paśūnavā rundhē ya-
tparyāgnikṛtānu-thsṛjati śīrṣṇā-mayātayāmatvāya prājāpatyēṇa sagg sthāpayati yajñō
vai prajāpātiryajña ēva yajña-mpratīṣṭhāpayati prajāpātiḥ prajā āsrjata sa rīrichānō-
’manyata sa ētā āprīrāpaśya-ttābhīrvai sa mūkhata [sa mūkhataḥ, ātmānamā ’prīṇita]
41

ātmānamā ’prīṇita yadētā āpriyō bhavānti yajñō vai prajāpāti-
ryajñamēvaitābhīrmukhata ā prīṇātya-pārimitaChandasō bhavāntyapārimitaḥ
prajāpātiḥ prajāpātērāptyā ūnātiriktā mīthunāḥ prajātyai lōmaśaṃ vai
nāmaṭtachChandāḥ prajāpātēḥ paśavō lōmaśāḥ paśūnēvā-’vā rundhē sarvāṇi vā ētā
rūpāṇi sarvāṇi rūpāṇyagnau chityē kriyantē tasmādētā agnēschityāsyā
[agnēschityāsyā, bhavāntyēkāvigṃ śatigṃ] 42

bhavāntyēkāvigṃ śatigṃ sāmīdhēnīranvāha rugvā ēkāvigṃśō ruchāmēva
gāchChaṭyathō pratiṣṭhāmēva prātiṣṭhā hyēkāvigṃśa-śchatūrvigṃśatīmanvāha
chatūrvigṃśatirardhamāśā-ssāmavathśara-ssāmavathśarō-’gnirvaīśvānara-ssākṣādēva
vaīśvānaramavā rundhē parāchīranvāha parāṇiva hi sūvargō lōka-ssamāstvā-’gna
rtavō vardhayāntvityāha samābhīrēvā-’gnim vārdhaya- [-’gnim vārdhayati, rtubhi-
ssāmavathśaraṃ viśvā] 43

-tyṛtubhi-ssāmavathśaraṃ viśvā ā bhāhi pradiśāḥ pṛthivyā ityāha tasmādaṅni-ssarvā
diśō-’nu vibhāti pratyauhatāmaśvinā mṛtyumāsmādityāha mṛtyumēvā-’smādapā

nudatyudvaya-ntamāsasparītyāha pāpmā vai tamāḥ pāpmānāmēvāsmādapā
hantyaḡānmā jyōtiruttama-mityāḥā-‘sau vā ādītyō jyōtiruttama-mādītyasyaiva
sāyūjya-ṅgachChatī na sāmavathsarastiṣṭhatī nāsyā śrīstiṣṭhatī yasyaītāḥ kriyantē
jyōtiṣmatī-muttamāmanvāḥa jyōtirēvāsmā upariṣṭā-ddadhāti suvargasyā
lōkasyānūkhyātyai □ 44 □

**(yāvāntō - ‘sya - mukḥata - śchityāsya - vardhaya - tyādītyō -
‘ṣṭāvīgṃśatīścha) (a. 8)**

ṣaḍbhirdīkṣayati ṣaḍvā ṛtavā ṛtubhīrēvainā-ndīkṣayati ṣaṭtabhīrdīkṣayati ṣapta
Chandāgṃṣī Chandōbhīrēvainā-ndīkṣayati viśvē dēvasyā nēturityā-nuṣṭubhōttamayā
juhōti vāgvā ānuṣṭu-ptasmā-tprāṇānām vāgūttamai- kasmādaḡsarādanāpta-
mprathama-mpāda-ntasmā-dya-dvāchō-‘nāpta-ntanmānuṣyā upā jīvanti pūrṇayā
juhōti pūrṇa īva hi prajāpātiḥ [prajāpātiḥ, prajāpātērāpatyai] 45

prajāpātērāptyai nyūnayā juhōti nyūnāddhi prajāpātiḥ prajā asṛjata prajānāgṃ sṛṣṭyai
yadaṇchiṣī pravṛṇjyā-dbhūtamavā rundhīta yadaṇḡārēṣu bhaviṣyadaṇḡārēṣu pravṛṇakti
bhaviṣya dēvāvā rundhē bhaviṣyaddhi bhūyō bhūtā-ddvābhyā-mpravṛṇakti dvīpā-
dyajāmāṇaḥ pratiṣṭhityai brahmāṇā vā ēṣā yajūṣā sambhṛtā yadukhā sā yadbhidyētā-
“rṭīmārchChē- [-“rṭīmārchChēt, yajāmānō] 46

-dyajāmānō hanyētā-‘sya yajñō mitraitāmukhā-ntapētyāḥa brahma vai mītrō
brahmānēvainā-mpratiṣṭhāpayati nā-“rṭīmārchChātī yajāmānō nāsyā yajñō hanyatē
yadi bhidyētā tairēva kapālai-ssagṃ sṛjē-thsaiva tataḥ prāyāśchittīryō gataśrī-
ssyānmāthītvā tasyāvā daddhyā-dbhūtō vā ēṣa sa svā- [ēṣa sa svām, dēvatāmupaīti]
47

-ndēvatāmupaīti yō bhūtīkāma-ssyādya ūkhāyai sambhavē-thsa ēva tasyā syādatō
hyēṣa sambhavatyēṣa vai svāyambhūrnāmā bhavatyēva ya-ṅkāmayētā
bhrātṛvyamasmai janayēyamitya-nyataṣṭasyā-“hṛtyā-‘vā daddhyā-thsākṣādēvāsmā
bhrātṛvya-ñjanayatyambarīṣādannā kāmasyāvā daddhyādambārīṣē vā annā-mbhriyatē
sayōnyēvānna- [sayōnyēvānnām, avā rundhē] 48

-mavā rundhē muñjānavā dadhātyūrgvai muñjā ūrjāmēvāsmā apī
dadhātyagnirdēvēbhyō nilāyata sa krūmuka-mprā-‘vīśa-tkrūmukamavā dadhāti
yadēvāsyā tatra nyāktā-nta dēvāvā rundhā ājyēṇa sam yaūtyētadvā agnēḥ priya-
ndhāmā yadājyā-mpriyēṇaivainā-ndhāmnā samārdhayatyathō tējāsā [tējāsā, vai
kākatīmā dādhāti] 49

vai kākatīmā dādhāti bhā ēvāvā rundhē sāṃimayīmā dādhāti sāntyai sīda tva-
mmāturasyā upastha itī tīsr̥bhīrjātamupā tiṣṭhatē trayā imē lōkā ēṣvēva lōkēṣvāvidā-
ṅgachChatyathō prāṇānēvā-“tma-ndhātē □ 50 □

(prajāpāti-r ṛchChēth - svā - mēvānnaṃ - tējāsā - chatūstrīgṃśachcha) (a. 9)

na há sma vai purā-‘gnirapāraśuvṛkṇa-ndahatī tadāsmā prayōga ēvarṣīrasvadaya-
dyadāgnē yānī kānī chētī samidhamā dādadhātyapāraśuvṛkṇa-mēvāsmaī svadayatī
sarvāmasmai svadatē ya ēvaṃ vēdaudūmbarīmā dādadhātyūrgvā údūmbara
ūrjāmēvāsmā apī dadhāti prajāpātiragni-māsṛjata tagṃ sṛṣtagṃ rakṣāg- [sṛṣtagṃ
rakṣāgṃsi, ajighāgṃsanthsa ēta-] 51

-syajighāgṃsanthsa ēta-drākṣōghnamāpaśya-ttēna vai sarakṣāgsyapā-‘hata ya-
drākṣōghna-mbhavātyagnērēva tēnā jātā-drakṣāgsyapā hantyaśvātthīmā
dādadhātyaśvātthō vai vanaspatīnāgṃ sapatnasāhō vijītyai vaikāṅkatīmā dādadhāti bhā
ēvāvā rundhē śamīmayīmā dādadhāti śāntyai sagṃśīta-mmē brahmōdēśā-mbāhū
ātiramityūttamē audūmbarī [audūmbarī, vāchayaṭī brahmāṇaiva] 52

vāchayaṭī brahmāṇaiva kṣatragṃ sagṃ śyāti kṣatrēṇa brahma tasmā-dbrāhmaṇō
rājanyāvānatyanya-mbrāhmaṇa-ntasmā-drājanyō brāhmaṇavānatyanyagṃ rājanyā-
mmṛtyurvā ēśa yadagnirāmṛtagṃ hirāṇyagṃ rukmamantāra-mpratīmuñchatē
‘mṛtāmēva mṛtyōraṇtardhātā ēkāvigṃśatinirbādhō bhavātyēkāvigṃśatīrvai dēvalōkā
dvādāśa māsāḥ pañcārtavastrayā imē lōkā āsāvādītya [āsāvādītyaḥ, ēkāvigṃśa
ētāvāntō vai] 53

ēkāvigṃśa ētāvāntō vai dēvalōkāstēbhya ēva bhrātṛvyamāntarēti nirbādhairvai dēvā
asūrā-nnirbādhē-‘kurvata tannirbādhānā-nnirbādhatva-nnirbādhī bhavati
bhrātṛvyānēva nirbādhē kūrute sāvitriyā pratīmuñchatē prasūtyai naktōṣāsētyuttarayā
‘hōrātrābhyāmēvaina-mudyāchChatē dēvā agni-ndhāraya-ndraviṇōdā ityāha prāṇa vai
dēvā draviṇōdā āhōrātrābhyāmēvaināmudyatyā [] 54

prāṇairdādadhārā ”sīṇaḥ pratīmuñchatē tasmādāsīnāḥ prajāḥ prajāyantē
kṛṣṇājīnamuttāra-ntējō vai hirāṇya-mbrahmā kṛṣṇājīna-ntējāsā chāivaina-mbrahmāṇā
chōbhayaṭaḥ parigrhṇātī śaḍūdyāmagṃ śīkyā-mbhavati śaḍvā ṛtavā ṛtubhīrēvaina-
mudyāchChatē ya-ddvādāśōdyāmagṃ samvathsarēṇaiva mauñja-mbhavātyūrgvai
muñjā ūrjaivainagṃ sa mārdayati suparṇō-‘si garutmānityavēkṣatē
rūpamēvāsyaitanmāhimānaṃ vyāchāṣṭē divā-ṅgachChā suvāḥ patētyāha
suvargamēvainaṃ lōka-ṅgāmayati □ 55 □

(rakṣāgsyau - dūbamri - ādītya - udyatyā - sam - chatūrvigṃśatīścha) (a. 10)

samīddhō aṅjan kṛdāra-mmatīnā-ṅghṛtamāgnē madhūma-tpinvāmānaḥ □ vājī vahān
vājīnā-ñjātavēdō dēvānām vakṣi priyamā śadhasthām □ ghṛtēnāñjanthsa-mpathō
dēvayānā-nprajānan vājyapyētu dēvān □ anū tvā saptē pradisā-ssachantāg
svadhāmasmai yajāmānāya dhēhi □ īdyaśchāsi vandyāścha vājinnāśuśchāsi
mēddhyaścha saptē □ agniṣtvā [agniṣtvā, dēvairvasūbhi-ssajōṣāḥ] 56

dēvairvasūbhi-ssajōṣāḥ prītaṃ vahnīm vahatu jātavēdāḥ □ stīrṇa-mbarhi-ssuṣṭarīmā
juṣāṇōru pr̥thu prathāmāna-mpr̥thivyaṃ □ dēvēbhīryuktamadīti-ssajōṣā-ssyōna-

ñkṛṇvānā sūvitē dādhatu □ ētā u va-ssubhagā viśvarūpā vipakṣōbhi-śśrayāmāṇā
udātāiḥ □ r̥ṣvā-ssatīḥ kavaṣa-śśumbhāmānā dvārō dēvī-ssuprāyaṇā bhāvantu □
antaṛā mītrāvaruṇā charāntī mukham yajñānāmabhi sāmvidānē □ uṣāsā vāgṃ [uṣāsā
vām, suhirāṇyē sūśilpē] 57

suhirāṇyē sūśilpē ṛtasya yōnāvīha sādāyāmi □ prathamā vāgṃ sarathinā suvarṇā
dēvau paśyāntau bhuvānāni viśvā □ apīpraya-ñchōdānā vā-mmimānā hōtārā jyōtīḥ
pradisā dīśantā □ ādityairnō bhārātī vaṣṭu yajñagṃ sarāsvatī saha rudrairna āvīt □
idōpāhūtā vasūbhi-ssajōṣā yajña-nnō dēvīramṛtēṣu dhatta □ tvaṣṭā vīra-ndēvakāma-
ñjajāna tvaṣṭuravā jāyata āśuraśvāḥ □ 58

tvaṣṭēdam viśva-mbhuvāna-ñjajāna bahōḥ kartārāmiha yākṣi hōtaḥ □ aśvō ghṛtēna
tmanyā samāktā upā dēvāgṃ ṛtuśaḥ pāthā ētu □ vanaspati-rdēvalōka-
mprājānannagninā havyā svādītāni vakṣat □ prajāpātēstapāsā vāvr̥dhāna-ssadyō jātō
dādhiṣē yajñamāgnē □ svāhākr̥tēna haviṣā purōgā yāhi sād̥dhyā havirādantu dēvāḥ □
59 □

(aṅiṣṭvā - vā - maśvō - dvichātvārigṃśachcha) (a. 11)

*(sāvitṛāṇi - vyṛddha - mutkrāma - dēvasyā khanati - krūram - ~mvāruṇaḥ - saptabhi -
rēkāvigṃśatyā - ṣaḍbhi - rna hā sma - samiddhō añja - nnēkādaśa)*

*(sāvitṛā - nyutkrāma - krūram - ~mvāruṇaḥ - paśavā-ssyu - rna hā sma -
navāpañchāśat)*

(sāvitṛāṇi, havirādantu dēvāḥ)

□ hariḥ ōm □

□ kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya saṃhitāyā-mpañchamakāṇḍē prathamah praśna-
ssamāptaḥ □